

שו"ת בהלכה לשולחן שבת

מאת הרב משה חיים חנונו שליט"א

גיליון מס' 104

מלאכות קבלנות במטלטלים

אסרו חכמים ליהודי לבקש מגוי שיעשה עבורו מלאכה בשבת, בין אם המלאכה אסורה מהתורה ובין אם המלאכה אסורה רק מדברי סופרים - אסור לבקש מגוי לעשותה עבורו בשבת. ולמדו חכמים סמך לזה ממה שנאמר (שמות יב, טז): "כל מלאכה לא יעשה בהם", לא נאמר "לא תעשה" אלא "לא יעשה", הרי שמן הראוי, ששום מלאכה לא תעשה עבור ישראל בשבתות וימים טובים. וכפי שאמרו חכמים (שם במכילתא): "לא יעשה - לא תעשה אתה, ולא יעשה חברך, ולא יעשה גוי מלאכתך".

גוי העובד ב'קבלנות' באופן שהגוי הושכר למלאכה ומקבל שכר עבור ביצוע השירות ללא קשר לזמן עבודתו, ועובד על דעת עצמו בשבת כדי למהר להשלים מלאכתו וליטול שכרו - מן הדין הדבר מותר, כיון שעובד על דעת עצמו ועבור עצמו, אלא שיש מקומות שבהם החמירו חכמים מחשש למראית העין - שיחשדו הרואים שהגוי עובד כשכיר אצל היהודי, ויבואו להתיר גם בשכיר יום¹, כמו שיתבאר:

מראית העין:

עסקי נדל"ן, עבודות חקלאות ובשאר דברים המחוברים לקרקע - החמירו חכמים שלא להעסיק בהם בשבת אנשי מקצוע גויים, גם אם הם מועסקים בקבלנות - מחשש שהרואים יחשדו שהיהודי מעסיק גוים בנכסיו ב'שכירות יום', ובמחוזר לקרקע גזרו יותר כיון שמפורסם שם בעליו³.

במטלטלים - הקלו חכמים והתירו למסור חפצים לתיקון אצל בעל מקצוע גוי בתנאים הבאים: שימסור לו את החפץ לתיקון מלפני כניסת שבת, ושקבעו מראש את סכום עלות התיקון, וכן שלא יאמר היהודי לגוי שיתקן את החפץ בשבת דווקא, כמו כן צריך שהעבודה לא תתבצע בביתו של היהודי, באופנים הנ"ל התירו חכמים להביא לגוי חפצים לתיקון מלפני השבת, כיון שהגוי פועל בשבת על דעת עצמו כדי להשלים את המלאכה וליטול את שכרו בהקדם (שהרי התשלום הוא על העבודה ולא על זמן העבודה)⁴.

במטלטלים הידועים ומפורסמים שהם של יהודי אין להתיר לגוי לתקן אותם ברשות הרבים, כיון ש'שמו של היהודי' נקרא על אותם חפצים לפיכך החמירו בזה. אולם אם הגוי פועל בביתו או בחנותו - מותר גם אם ידוע שהחפץ שייך ליהודי⁵.

חנות בגדים של יהודי המייצרת את הבגדים בבתי חרושת של גויים הנמצאים בשטחים, ולפני החגים היה צורך לתפור כמות גדולה של בגדים, האם מותר להביא להם בדים מלפני שבת כדי שיתפרו בגדים בשבת שיהיו מוכנים ביום ראשון?

כאמור לעיל בתשובה לגבי מסירת רכב לתיקון, אם התשלום הוא גלובלי עבור העבודה ולא עבור זמן העבודה הרי זה ככל דיני 'קבלנות' שמותר למסור לגוי בערב שבת, וזאת בתנאים הבאים: שיקבעו מראש את סכום עלות התפירה, ושלא יאמר היהודי לגוי שיתפרו בשבת דווקא¹⁸.

ולכן אם אין שהות לתפור את הבגדים ביום שישי ובמוצ"ש ללא שיתפרו גם בשבת, באופן כזה אין לבקש מהגוי שהבגדים יהיו מוכנים ביום ראשון בבוקר שהרי הוא כמבקש מהגוי במפורש לעבוד בשבת, אלא ימסור לו את הבגדים ויבקש לקבל אותם בזמן סביר שיספיקו לעשותן בחול (גם אם בשביל זה יצטרכו לעבוד ימים ולילות¹⁹), ואם ירצה הגוי לעבוד בשבת על דעת עצמו או אם הגוי מציע מעצמו שיעשה בשבת - מותר²⁰, ויש מקילים במקום צורך ושעת הדחק אף לומר לו שצריך את הבגדים ליום ראשון כל שלא אומר לו במפורש לעשות בשבת²¹.

שיעבוד בשבת¹².

אם לא סיכמו מראש את עלות התיקון האם מותר למסור לגוי מלאכות לפני השבת? ומה נחשב כסיכום מראש?

בדברים שזמן התיקון לוקח זמן רב ואין שהות לסיים אותם מלפני השבת: יש צורך יהיה ביניהם 'סיכום' לגבי השכר, ואם לא סיכמו מראש שינתן תשלום עבור התיקון, לדעת הרבה מן הפוסקים אין היתר למסור לגוי מלאכה כזו אפילו מיום ראשון¹³, ויש חולקים שביום רביעי וחמישי מותר, וכל האיסור הוא רק בערב שבת¹⁴.

הסיכום הנדרש - כל שקבע עם הגוי שישלם לו עבור המלאכה, גם אם לא סיכמו כמה יהיה התשלום הסופי, הרי זה נחשב כסיכום מראש ומותר למסור לו מלאכות לתיקון גם בערב שבת. אבל אם לא אמר לגוי שישלם לו על כך, גם אם לבסוף ישלם לו אין זה נקרא כ'סיכום' ואסור¹⁵. בזמננו שהדרך הוא לתת לתיקון ולשלם בסוף כפי שידרשו, או שיסתדרו ביניהם, נחשב הדבר כסיכום ובלשון הפוסקים נקרא הדבר כאילו 'קצץ'¹⁶.

ומכל מקום, אם מדובר בתיקון קצר ויש שהות לסיים את המלאכה קודם השבת - מותר לכל הדעות למסור לגוי גם ביום שישי, גם אם לא סיכמו מראש שישלם לו על כך¹⁷.

האם מותר למסור את הרכב לתיקון במוסך של גויים כשיודע שיתקנו את הרכב בשבת? ומה הדין למסור לגוי את הרכב לתיקון ביום שישי סמוך לכניסת השבת ולדרוש מהגוי שיהיה מוכן ביום ראשון?

מותר להכניס רכב לתיקון במוסך של גויים ביום שישי גם אם הגוי יתקן את הרכב בשבת, כיון שמלאכת התיקון היא ב'קבלנות' - כלומר שהשכר אינו על זמן העבודה אלא על עצם התיקון, הרי שהגוי עובד בשבת על דעת עצמו כדי למהר להשלים מלאכתו וליטול שכרו¹, וזאת בתנאים הבאים: 1. שימסור לו את הרכב לתיקון מלפני כניסת שבת², 2. שיקבעו מראש את סכום עלות התיקון³, 3. שלא יאמר היהודי לגוי שיתקן בשבת דווקא⁴, 4. העבודה תתבצע בביתו או רשותו של הגוי ולא בביתו של היהודי¹⁰.

אם אין שהות לתקן את הרכב ביום שישי ובמוצ"ש ללא שיעבוד הגוי גם בשבת, באופן זה אין לבקש מהגוי שהרכב יהיה מוכן ביום ראשון בבוקר שהרי הוא כמבקש מהגוי במפורש לעבוד בשבת, אלא ימסור לו ללא תנאי, ואם ירצה הגוי לעבוד בשבת על דעת עצמו או אם הגוי מציע מעצמו שיעשה בשבת - מותר¹¹. ויש שכתבו להקל והתירו לומר לגוי שהרכב יהיה מוכן ביום ראשון בבוקר גם אם אין שהות, ובתנאי שלא יאמר לגוי במפורש

12 עיין בשו"ת יחוזה דעת חלק ג סימן יז ובחוזה"ש שבת א עמוד קנט על פי הב"י סימן שז סעיף ג, וז"פ המנחת כהן, בית יהודה ח"א סימן מד, רבי יוסף חיים בספרו רב ברכות דף קנד ע"א, אך ה"ט"ז, מג"א, הגר"ז סעיף ט, משנ"ב סימן שז ס"ק טו, ובסימן רנב ס"ק טז כתבו לאסור בזה.

13 שו"ע סימן רמו סעיף א.

14 רמ"א שם.

15 שו"ע סימן רמו סעיף ב.

16 משנ"ב סימן רנב ס"ק יד לגבי כובס, שש"כ פ"ל הערה צה.

17 רעק"א סימן רנב סק"ו, ערוך השולחן סעיף יג, משנ"ב ס"ק ט, הלכה ברורה שם הלכה ט, ובמשנ"ב סימן רמו סק"ו כתב להקל כן גם לגבי איגרת, ועיין הלכה ברורה שם הלכה ב ובירור הלכה שם סק"ה.

18 שו"ע סימן רמו סעיף א, וסימן רנב סעיף ב, משנ"ב ס"ק טז.

19 הלכה ברורה סימן רמו סעיף ד.

20 שש"כ פ"ל הערה צג בשם הגרש"ז איערבך, ועיין במג"א סימן רמו ס"ק ב, ובמשנ"ב סימן רנב ס"ק טז.

21 יחז"ד חלק ג סימן יז, חוזה"ש שבת א עמוד קנט על פי הב"י סימן שז סעיף ג, וז"פ המנחת כהן, בית יהודה ח"א סימן מד, רבי יוסף חיים בספרו רב ברכות דף קנד ע"א, אך ה"ט"ז, מג"א, הגר"ז סעיף ט, משנ"ב סימן שז ס"ק טו,

1 שו"ע סימן רמו סעיף א, משנ"ב ס"ק ב.

2 כיון שדומים הם בכך שבשניהם כל הרווח הולך לישראל, והגוי מקבל רק את שכרו.

3 שו"ע סימן רמו סעיף א.

4 שו"ע סימן רנב סעיף ב ומשנ"ב שם.

5 שו"ע סימן רמו סעיף ד ומשנ"ב שם, וסימן רנב סעיף ג, ומשנ"ב שם, וכתב עוד בשם החי' אדם להקל בכל הכלים שדרך לתנם בקבלנות, אבל בבית ישראל אסור בכל גוונא שמא יאמרו שציווהו הישראל לעשותו בשבת, משנ"ב ס"ק יז.

6 שו"ע סימן רמו סעיף א, וסימן רמו סעיף א, וסימן רנב סעיף ב.

7 שו"ע סימן רמו סעיף א, וסימן רנב סעיף ב, ואפילו סמוך לחשיכה מותר אם קצץ.

8 שו"ע שם, וכן אם התנה עמו שיתן לו את שכר התיקון, כראוי לו או כפי מה שיתפשר עמו, דינו כקצץ, שו"ע סימן רמו סעיף ב, משנ"ב סימן רנב ס"ק יד.

9 שו"ע שם, משנ"ב רנב ס"ק טז.

10 שו"ע סימן רנב סעיף ב.

11 עיין במג"א סימן רמו ס"ק ב, ובמשנ"ב סימן רנב ס"ק טז.

הנאה ממלאכות שנעשו בשבת ע"י גוי

אם עשה הגוי פעולות אסורות עבור היהודי בשבת, אסרו חכמים על היהודי להנות מהמלאכות בשבת עצמה, גם אם עשה הגוי מעצמו מבלי שיאמר לו היהודי לעשותן עבורו.²² אף במוצאי שבת אינו רשאי היהודי להנות מהמלאכה עד שיעבור שיעור זמן "בכדי שיעשו", והיינו רק לאחר שעבר הזמן שהיה דרוש כדי לעשות את המלאכה מצאת השבת ועד לרגע השימוש בה.²³ ויש פעמים שאסרו חכמים ליהודי להנות מן המלאכה לעולם.

מלאכות שעשה הגוי עבור היהודי בהיתר, כגון שקצץ עמו שכרו, ולא התנה עמו לסיים בשבת וכנ"ל, אם השלים הגוי את עשיית החפץ בשבת עצמה, כגון שתפר בגד עבור היהודי באופן המותר והביא לו את הבגד בשבת, נחלקו הפוסקים האם מותר ליהודי ללבוש את הבגד בשבת עצמה, יש שכתבו שכיון שהגוי עשה על דעת עצמו למחר להשלים מלאכתו, אין איסור בכך שהיהודי נהנה בלבישתו ממלאכת שבת.²⁴ ויש חולקים ואוסרים להנות בשבת ממלאכה זו, כיון שמכל מקום נעשתה המלאכה בשביל הישראל, וצריך להמתין למוצאי שבת זמן בכדי שיעשו כדי שלא ייחנה היהודי בשבת ממלאכה האסורה לו, ובשעת הדחק כגון שצריך את הבגד לצורך שבת, יש להקל.²⁵

והמחמירים ימתינו בכדי שיעשו, דהיינו שימתינו מספר ימים כנגד ימי השבתות שעבדו בהם.⁴⁰

שוכר גוי למלאכה למשך זמן ארוך והגוי עושה מלאכה זה בשבת, האם צריך למחות בידו?

השוכר את הגוי לעשות עבורו מלאכה מסוימת למשך תקופה ארוכה, כגון ששכרו למשך שנה או שנתיים לתפור לו בגדים במפעל שלו, ואין היהודי מחשב עם הגוי שכרו עבור כל יום ויום, ואינו מקפיד עם הגוי אם אינו עובד בשבת, ומשלם היהודי לגוי שכרו עבור תקופת עבודתו, לדעת כמה פוסקים יש להקל בזה אפילו שהגוי עושה מלאכה בשבת, מפני שכל כיוצא בזה נחשב הדבר שעושה הגוי מלאכה בשבת על דעת עצמו ולטובתו, ויש חולקים ומחמירים בזה שהרי אם לא יעבוד הגוי ביום השבת מפסיד היהודי את עבודת אותו היום, ונמצא שהיהודי נהנה ומרוויח ממלאכת הגוי בשבת, ורק באופן ששכר את הגוי לעשות מלאכה מסוימת בכל זמן שיצטרך היהודי לאותה מלאכה, וכשאינו צריך לאותה מלאכה אין הגוי צריך לעבוד כלל יש להקל, מפני שבזה אין היהודי מרוויח ממלאכת הגוי בשבת, שהרי יכול הגוי לעשות מלאכה זו בימות החול.⁴¹ ונכון לחוש לדבריהם להחמיר בזה.⁴²

ואף במקום שמותר לשכור את הגוי לתקופה ארוכה לעשות עבור מלאכה מסוימת, אין להקל בזה אלא כשהיה הגוי עושה המלאכה בביתו וברשותו, אבל אם עושה המלאכה בבית היהודי אין להקל כלל.⁴³

וכל ההיתר בדיון זה ששוכר את הגוי לזמן ממושך, היינו דווקא כששכר את הגוי לעשות עבורו מלאכה מסוימת, כגון לתפור לו בגדים וכדומה, אבל אם שוכר את הגוי לעשות עבורו את כל המלאכות שיצטרך במשך תקופה זו, יש להחמיר ולאסור שלא יעשה עבורו מלאכה בשבת, כיון ששכרו לכל המלאכות קרוב הדבר לוודאי שיצטרך לו למחר למלאכה אחרת, וממילא מרוויח ממה שעושה הגוי בשבת, שבכך יהיה פנוי למחר.⁴⁴

ובחומרא כדי הצורך, וחושב שאולי יכול היה לנסות לשכנעם יותר שלא יעבדו בשבת, ואולי היו שומעים לו - אין בידינו להחמיר מספק, כיון שהלכה זו אינה מעיקר הדין אלא שנכון להחמיר.³⁶ עבודות במטלטלין שמיועדים להיות חלק מהבניין, כגון סיתות אבנים, עבודות אלומיניום וכדומה, לצורך מחובר שדינם כמלאכת מחובר, נחלקו הפוסקים לענין דיעבד אם יש לאסור להתקנים בבניין, יש שכתבו שכיון שרוצה לשקעם בבניין חשוב כלכתחילה ואסור.³⁷ ויש חולקים שגם זה חשוב דיעבד שהרי יש הפסד בזה שכבר הם מוכנים.³⁸

מי שקנה בית על הנייר מקבלן יהודי, ואחר זמן התברר שהקבלן ביצע עבודות באתר גם היום השבת, האם מותר לגור בדירה?

לעיקר הדין עיין בתשובה הקודמת, ולמעשה, מי ששכר קבלן יהודי והתנה עמו שיבנה עבורו רק בחול ולא בשבת, ועבר הקבלן על התנאי ושכר נוכרים שכירי יום שיעבדו בשבת, כתבו האחרונים שכיון שיש בכך הפסד גדול, שהרי הזהירו שלא יעבוד בשבת - מותר לו להיכנס ולגור בבית, ובלבד שבגמר הבניין ימתינו מספר ימים כנגד ימי השבת שבהם נבנה הבניין.³⁹

נסיעה ברכבת שהעבודות בה נעשו גם בשבת ע"י פועלים גויים, האם מותר לנסוע בתוואי הדרך שנעשה בשבת תוך כדי חילול שבת?

מסילות ופסי רכב שנבנו בשבת, דנו פוסקי זמננו אם מותר לנסוע בתוואי הרכבת שנעשו בשבת תוך כדי חילול שבת, ורבים מהפוסקים כתבו שלענין דיעבד כיון שעל פי רוב הדבר נעשה בקבלנות ע"י פועלים גויים, ומפורסם הדבר שהעבודות נעשים על ידי, ופעמים שהעבודות נעשים מחוץ לתחום העיר, וכן לא נעשו עבור אדם מסויים אלא עבור ציבור שלם, וציבור שומרי התורה גילו דעתם שלא ניחא להם שהעבודות יתבצעו בשבת - אין כח בידי הממונים לאסור דבר ציבורי שאינו שלהם, ויהיה אפשר להקל לנסוע ברכבת,

מי שבנה בית ע"י גויים באיסור בשבת, האם מותר לו לגור בבית הזה שנבנה באיסור? והאם מותר לו למכור אותו ולהנות מהכסף?

אם בנו גויים בית בשבת באיסור אף על פי שמעיקר הדין לא נאסר הבית לעולם, ודי להמתין 'בכדי שיעשו' כאמור לעיל, מכל מקום נכון להחמיר שלא להיכנס לגור בבית זה לעולם.²⁶

ואין חילוק בזה בין אם היו הגויים שכירים אצל היהודי ועבדו בשליחותו - שזהו עיקר איסור אמירה לגוי, וודאי קונסים אותו ואוסרים עליו לגור בבית.²⁷ אלא אפילו אם עבדו הגויים בקבלנות (שאסרו חכמים רק משום מראית העין, מוחש שיחשדו אותם כשכירי יום) - גם כן יש להחמיר שלא להיכנס ולגור בבית זה לעולם.²⁸ ואפילו אחרים שלא נבנה הבית בשבילם יש להחמיר שלא לרכוש בית זה שנבנה בשבת.²⁹

ומכל מקום מותר לבעל הבית למכור את הבית לגוי ולהנות הכסף, ואם אי אפשר למכור לגוי, כגון שהבית בשכונת היהודים, או בארץ ישראל שאסור למכור בית לגוי משום "לא תחנם", יש להקל למכור גם ליהודי.³⁰

ויש חולקים לענין דיעבד, וחילקו בזה בין שכירים שאסור להעסיקם מן הדין,³¹ לבין קבלנים שהאיסור רק משום מראית העין, שבמקום שנאסר רק משום מראית עין יש להקל בדיעבד.³²

מכל מקום, אם התנה היהודי עם הגוי שלא יעבוד בשבת, והגוי עבר על התנאי ועבד בשבת כדי לגמור מלאכתו, גם אם היה הגוי שכיר יום, מותר ליהודי לגור בבית אפילו לכתחילה.³³

כמו כן במדינות ובערים בהם רוב³⁴ עבודות הבניה מתבצעות באמצעות קבלן ראשי שהוא מנהל את כל עניני הבניה, ואין דרך לשכור בנוסף פועלים שכירי יום, שלדעת פוסקים רבים מותר להעסיקם בקבלנות לכתחילה, הגם שכיום נוהגים להחמיר בזה - אין לאסור את הבית בדיעבד.³⁵

וכשבעל הבית התנה עם הפועלים שלא לעבוד בשבת, אלא שמסופק אם הוזהרים בתוקף

וסמך רבנן ס"ק טז כתבו לאסור בזה.

22 וטעם האיסור שאם יהיה מותר לו להנות יבוא להקל אף לומר לו מפורש לעשות עבורו מלאכה, משנ"ב סימן רע"ב קס"ב. ועוד כדי שלא יהנו ממלאכה הנעשית בשביל ישראל בשבת, שגנאי הוא לאדם שיהנה ממלאכת שבת, משנ"ב סימן שכה ס"ק כח, ים של שלמה ביצה פ"ג סימן ד.

23 שו"ע סימן שכה סעיף ו-ח, משנ"ב ס"ק כח.

24 שו"ע סימן רב סעיף ד.

25 רמ"א שם, משנ"ב ס"ק כח, ועיין משנ"ב סימן שז ס"ק טו מחלוקת הט"ז עם האליה רבה והתוספת שבת במלאכות דרבנן אם יש להחמיר לדעת הרמ"א, ועיין עוד בשעה"צ שם ס"ק יז, בקונו מיני מאכל הנאכלים מיד שיש להחמיר לכויל עמלא, שמסתמא כוננת הגוי שיהנה ממנו מיד.

26 שו"ע סימן רב סעיף ד.

27 ואף כשנבנה רק מקצת הבית בשבת אסור, כגון שנבנה חדר אחד בשבת, לא יכנסו לחדר זה, כיון שטעם האיסור הוא משום קנס, כמו כל מלאכה שנעשתה בשבת, ולא שייך בזה ביטול ברוב אף שרוב הבית נבנה בחול, שו"ת האלק לך שלמה ח"א סימן צז, ויש אומרים שאפילו אם הבית עצמו נבנה בהיתר, אלא שהטיח שבתוכו נעשה בשבת, או שריצפיהו באיסור בשבת, נכון להחמיר שלא יכנסו בבית זה, הלה ברורה ט"ז.

28 שו"ע סימן רב סעיף ד, ומשנ"ב שם ס"ק יט, וכ"פ במטה יהודה סק"ו, וכ"פ בהלכה ברורה סעיף טו.

29 גמרא מועד קטן יב ע"א, משנ"ב ס"ק כא, כיון שנעשה בציווי הישראל, יש להחמיר אף לאחרים, מנ"א ס"ק יא. 30 משנ"ב ס"ק כא, שו"ת האלק לך שלמה (אר"ח סימן צז), אולם בשר"ת שואל ומשיב תנינא (חלק ב סימן יב) כתב שמוחר למכור ליהודי אחר ולא נאסר אלא למי שנבנה בשבילו, וכ"פ בתורת שבת ס"ק שאם מכור לאחרים אין צריכים להחמיר שלא להיכנס בו, ומה שמבאר בגמרא במועד קטן יב ע"א שגם אחרים לא יכנסו בו, היינו בעוד שהבית שייך לזה שבנה באיסור, כי כל בעל הבית נהנה שבאים אורחים לביתו לביקר, אבל אם מכור מה הנאה יש לו בו עוד, והובא דבריהם בספר מלכים אגניף עמוד ס, ובהלכה ברורה סימן רב סעיף כ, וכתב הכה"ח ס"ק לה שלדעת זו הוא הדין אם מת אותו אדם מותר ליורשיו לגור בבית זה, וכ"פ בהלכה ברורה שם סעיף יט, וכתב עוד שאם אי אפשר למכור לגוי, כגון שהבית בשכונת היהודים, או בארץ ישראל שאסור למכור בית לגוי משום "לא תחנם", יש להקל למכור לישראל אחר.

31 וכן בזה יש מקילים אחר זמן בכדי שיעשו, ט"ז ועוד הובא במשנ"ב ס"ק יט, ובסימן שכה ס"ק עג.

32 רמ"א שם, ס"ק ד', ומנ"א סק"י, הגר"ח ס"ז. 33 ב"ח ט"ז, וכן פ"ה פ"ה, משנ"ב ס"ק כט, אלא שהבי' עצמו אמר כן בלשון אפשר ונראה שלא ברור לו דבר זה, עיין במשנ"ב סימן רב ס"ק ז שכתב לשון "כל העיר" ולא רוב, משמע שצריך שיהיה המנהג אצל כל העיר ולא

מספיק רוב וכן נראה בדברי הרע"ע. אך עיין בשו"ע סימן רמג סעיף ב שמשמע מדבריו שסגי ב"רוב", וכן מבואר

בט"ז, עיין ביה"ל ד"ה או לקצור, ועוד בהלכה ברורה בחלק בירור הלהקל אות יא.

35 מנ"א ס"ק, משנ"ב ס"ק.

36 שו"ת שבת הלוי ח"ט סימן קל.

37 טור סימן רב סעיף ג, וכ"פ התוספת שבת הובא בביה"ל ד"ה לא ישקעם בבניין, והאמור מרדכי סק"ד והמטה יהודה סוף סק"ה כתבו בדעת השו"ע לאסור מן הדין, וכדמוכח בדבריו בכ"י, וכ"פ בהלכות עולם ח"ד עמוד קלה, ולכן יש למכורם ולקנות אחרים במקומם, כה"ח ס"ק כו.

38 מנ"א ועוד הובא בביה"ל שם, ודייק כן מלשון השו"ע ששינה מלשון הטור שכתב לשון אסור, וכתב לא ישקעם, וכוונתו שרק נכון להחמיר, ופסק המשנ"ב ס"ק כ להקל כל שהיה זה בקבלנות, שסומכים על השיטות שהקלו בקבלנות ע"כ לענין דיעבד.

39 אגרות משה אר"ח ח"א סימן לה, ואף באופן שעבר בעל הבית על 'לפני עור', כתב שם שמכל מקום אין בכך סיבה לאסור לגור בבית, ובפרט בזמננו שרוב האנשים בונים בקבלנות ולא על ידי שכירי יום.

40 עיין עוד שו"ת אג"ח ח"א סימן לה. 41 מחלוקת הרמב"ם והראב"ד פרק ו מהלכות שבת הלכה יב, ובשו"ע סימן רב סעיף ה כתב בדעת הסתם להיתר, ויש מי שאסור, והאליה רבה פסק להקל כדעת הסתם בשו"ע, הובא בבה"ל ד"ה ויש מי שאוסר.

42 בח"ל שם, ערוך השולחן סעיף יד-טו, הלה ברורה סעיף כג-כה. כתבנו ביאר זה במחלוקת הרמב"ם והראב"ד על פי סברת הט"ז והלבוש שהמחלוקת היא אם מספיק מה שלא מקפיד על הגוי אם מתבטל איהו יום ממלאכה, אף שנהנה ומרוויח ממלאכת הגוי בשבת, או שאסור שירויח היהודי ממלאכת הגוי בשבת, אולם המנ"א ביאר שאף לדעת הרמב"ם אם שכרו לכתוב או לארוג לו תמיד בשנה זו, ועובד הגוי בשבת, אסור הדבר אך שאינו מדקדק ומקפיד עליו אם יתבטל איהו יום, שהרי מרוויח הישראל ממה שעושה הגוי בשבת, וכל מחלוקתם דווקא כשיש לו סופר או חייט מיוחד ובלבד על שצריך מחויב לכתוב לו, ובעת שאין צריך יושב בטל, ולכן מותר לו לעשות מלאכה זו בשבת שהרי אינו אומר לו לעבוד בשבת, ואם רצה עושה זאת למחר, ואין הישראל מרוויח במה שעושה בשבת, והראב"ד סובר

להחמיר אף בזה שיש לחוש שמא יצטרך הישראל גם למחר שיכתוב לו, ולא יוכל לעשות שניהם כאחד, וחושב ממילא שהשיאר מרוויח ממלאכת הגוי בשבת, ומנסקת הבה"ל שם להחמיר את דעת הגוי אומרים (הראב"ד) לפי פירוש הט"ז והלבוש, אך באופן שפירש המנ"א לדעת הראב"ד הכריע הבה"ל בזה להקל, וכן כתבנו בגוף ההלכה.

43 שו"ע שם, שהרי דבר זה אסור אף בקבלנות גמורה כמבואר בסימן רב סעיף ב.

44 רמ"א שם על פי הב"י, משנ"ב ס"ק כט, אלא שהבי' עצמו אמר כן בלשון אפשר ונראה שלא ברור לו דבר זה, עיין בה"ל ד"ה לכויל עמלא.